

Research Article

อัตลักษณ์ประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

THE IDENTITY OF LAI-RUE-FAI AT RASRI-SALAI, SISAKET PROVINCE

นิษฐา บุศบงศ์^{1*} พรรณพิลัย ทันทะรี² และ ปันณทัต ลำเพ็ญ³

^{1, 2, 3}หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ศรีสะเกษ ประเทศไทย

Niztha Butsabong^{1*}, Phanphilai Thantaree² and Punnatut Lumfuay³

^{1, 2, 3}Bachelor of Education Program in Dance Education, Sisaket Rajabhat University, Sisaket, Thailand

*E-mail: niztha.bb@gmail.com

Received: 2022-02-11

Revised: 2022-05-11

Accepted: 2022-05-11

บทคัดย่อ

อัตลักษณ์ประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาความเป็นมาประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ และ 2. เพื่อศึกษาขั้นตอนการประกอบประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีไหลเรือไฟของชาวดำบลส้มป่อย เป็นประเพณีที่ชาวบ้านประกอบขึ้นในฮีตบุญเข้าพรรษา (บุญเดือนแปด) สืบต่อกันเป็นมรดกทางภูมิปัญญา มีขั้นตอนในการจัดพิธี โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงที่ 1 ช่วงเช้าของวันออกพรรษา ช่วงที่ 2 ช่วงเที่ยง-บ่ายของวันออกพรรษา และช่วงที่ 3 ช่วงเย็น-ค่ำ ของวันออกพรรษา ซึ่งในแต่ละช่วงจะมีองค์ประกอบที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญาของชาวดำบลส้มป่อย อาทิ การฝากข้าวเหนียวดำ-ข้าวเหนียวแดง การเป่าสไน้ และเหล่าผีกินธง เป็นต้น ถึงแม้ว่าในบางห้วงเวลากิจกรรมบางส่วนจะถูกลดบทบาทลงหรือเลือนหายไปบ้างตามกาลเวลา ทว่าในปัจจุบันได้มีเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจ รักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญา ได้ทำการรื้อฟื้นและสืบทอดประเพณีไหลเรือไฟของชาวดำบลส้มป่อย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรม และป้องกันการเสื่อมสลายทางวัฒนธรรมอย่างมั่นคง

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ ประเพณีไหลเรือไฟ ฮีตสิบสอง

ABSTRACT

There are two objectives that belong to the identity of the Illuminated Boat Procession (Lai Ruea Fai) of RasiSalai District, Sisaket Province as follows: 1. To study the history of the Illuminated Boat Procession of RasiSalai District, Sisaket Province. 2. To study the events of the Illuminated Boat based on qualitative research.

The study results found that the Illuminated Boat Procession was held by people in Sompoi subdistrict on the occasion of “Hitboon Khao Phansa (Buddhist Lent),” which was inherited as an intangible heritage. The ceremony is divided into three periods: the first period is in the morning, the second period is from midday to afternoon, and the third period is in the evening, at the end of Buddhist Lent. In each period, many behaviors represent the intellectual identity of the Sompoi subdistrict people, such as presenting black or red sticky rice to others, blowing the Snai(Buffalo horn), and the Ghosts eating flags, etc. Although some activities are made light or terminated with time, now, a group of the new young generation who are interested in, love, and cherish the intangible cultural heritage are trying to pull back and hold on to Sompoi subdistrict’s Illuminated Boat Procession to firmly protect cultural art and prevent cultural deterioration.

Keywords: Identity, The Illuminated Boat Procession, Hit Sib Song

บทนำ

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดท่องเที่ยวเมืองรองตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 600 กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำมูล-แม่น้ำชีตอนล่าง จึงมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และเกษตรกรรม มีชื่อเสียงในเรื่องของผลผลิตทางการเกษตร ครอบคลุมตั้งแต่ตอนเหนือเป็นทุ่งกุลาร้องไห้ มีการปลูกข้าวหอมมะลิทางตอนกลางซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล มีการปลูกหอมแดงและทางตอนใต้มีการปลูกทุเรียนภูเขาไฟ ปัจจุบันจังหวัดศรีสะเกษนั้นมีชื่อเสียงระดับประเทศ ถึงได้รับสมญานามว่าเป็นดินแดนปราสาทขอม

เนื่องจากเป็นดินแดนแห่งอารยธรรมขอมโบราณที่เคยเจริญรุ่งเรือง และยังคงหลงเหลือร่องรอยเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่ว่าถือเป็นแลนด์มาร์คของจังหวัด โดยเฉพาะปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่ รวมไปถึงผามออีแดงที่สามารถชมทะเลหมอกระหว่างดินแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งสามารถมองเห็นปราสาทเขาพระวิหารได้ ทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ (Boonsong et al., 2021, p. 310) เนื่องจากจังหวัดศรีสะเกษมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มากมายพร้อมทั้งมีผลผลิตทางการเกษตรที่มี

ชื่อเสียงจึงทำให้เมืองรองนี้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากนั้นจังหวัดศรีสะเกษยังมีกลุ่มชนชาติพันธุ์อาศัยอยู่หลากหลายกลุ่ม หนึ่งในนั้นคือตำบลสัมป่อย อำเภอราชีไศล ตำบลสัมป่อยเป็นตำบลหนึ่งในเขตพื้นที่อำเภอราชีไศล โดยดั้งเดิมเป็นชุมชนที่เก่าแก่ ซึ่งเป็นชุมชนโบราณอีกชุมชนหนึ่งที่มีการตั้งชุมชน ในปี พ.ศ.2369 ประมาณ 181 ปี จากคำบอกเล่าสืบต่อกันมาจึงกล่าวได้ว่า ความเป็นมาของการตั้งชื่อหมู่บ้านนั้นเกิดจากมีต้นไม้ชนิดหนึ่งชื่อต้นส้มป่อยเกิดขึ้นอยู่มากมายในบริเวณแห่งนั้น ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นต้นไม้มงคล ทั้งยังเป็นพืชสมุนไพรจึงได้เรียกขานสถานที่นี้ด้วยชื่อของไม้มงคลว่าบ้านส้มป่อย และไม่มีการเปลี่ยนแปลงชื่อจนถึงปัจจุบัน (Sangdang, Personal Communication, October 21, 2021)

ความเชื่อและศรัทธาเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดเป็นพิธีกรรมสู่วิถีปฏิบัติของชาวอีสานที่เรียกว่า “ฮีตสิบสอง” อันเป็นกุศโลบายเพื่อให้คนในสังคมได้มีโอกาสทำบุญร่วมกันเป็นประจำทุก ๆ เดือน โดยมีนัยยะสำคัญแฝงอยู่ ฮีตสิบสองนั้นสามารถจัดแบ่ง ได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ฮีตที่มีต้นกำเนิดมาจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และฮีตที่เกิดจากความเชื่อความศรัทธาในเรื่องของการเช่นสรวงบูชาเทพยดา เจ้าที่ภูมิสถาน ภูติผีอำนาจลี้ลับ ตลอดจนอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวอีสาน ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีเอกลักษณ์ในวิถีการปฏิบัติต่าง ๆ เฉพาะตน มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทโดยทั่วไปของพื้นที่นั้น รวมไปถึงประเพณีไหลเรือไฟของตำบลสัมป่อย อำเภอราชีไศล จังหวัดศรีสะเกษ ประเพณีไหลเรือไฟเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องในพระพุทธศาสนา และเป็น

พิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นประเพณีเฉพาะท้องถิ่น บางครั้งเรียกว่า “ลอยเรือไฟหรือล่องเรือไฟ” แต่ในปัจจุบันเรียกว่า “ไหลเรือไฟ” ประเพณีไหลเรือไฟเป็นพิธีกรรมหนึ่งในงานบุญออกพรรษาเป็นประเพณีฮีตสิบสองของชาวอีสาน จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 ของทุก ๆ ปี โดยชาวบ้านเชื่อกันว่าการไหลเรือไฟในแม่น้ำนั้นทำขึ้น เพื่อเป็นการขอขมาหรือในภาษาอีสานเรียกว่า “สมมาน้ำ” และรำลึกถึงพระคุณของพระแม่คงคา พร้อมกับบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (Office of the National Cultural Commission Ministry of Education, 2008, p. 67) การไหลเรือไฟของชาวตำบลสัมป่อย อำเภอราชีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เป็นพิธีกรรมตามความเชื่อและแรงศรัทธาของตนในชุมชนที่ได้รับการ สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า โดยมีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมที่มีความแตกต่างจากการไหลเรือไฟในพื้นที่อื่น ๆ อาทิ การฝากข้าวเหนียวคำข้าวเหนียวแดง การเป่าสไน้ง และ ผีกินธง เป็นต้น จนกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน

จากการศึกษาข้างต้น พบว่า ประเพณีไหลเรือไฟของตำบลสัมป่อย อำเภอราชีไศล จังหวัดศรีสะเกษ ได้มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนขององค์ประกอบทางพิธีกรรมของประเพณีไหลเรือไฟที่สูญหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงตามบริบททางสังคมในปัจจุบัน จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาประเพณีไหลเรือไฟ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว ในตำบลสัมป่อย อำเภอราชีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ด้านความเป็นมา องค์ประกอบ บทบาทและคุณค่าเพื่อช่วยให้เยาวชน

ในสถานศึกษา และชุมชนได้ตระหนักในคุณค่า การเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้เป็น ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ตลอดจนเป็นการป้องกัน การเสื่อมสลายทางศิลปวัฒนธรรมสืบไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยอัตลักษณ์ประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษมีวัตถุประสงค์ การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาประเพณี ไหลเรือไฟ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาขั้นตอนการประกอบ พิธีกรรมประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราชไศล จังหวัด ศรีสะเกษ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยอัตลักษณ์ประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยกำหนด ขอบเขตการเก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่
พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัย ได้กำหนดศึกษาที่ ตำบลสัมปอ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ ทั้งนี้เพราะตำบลสัมปอ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษเป็นแถบพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ ในการประกอบพิธีกรรมประเพณีไหลเรือไฟ อันเป็น มรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดกันมา จากรุ่นสู่รุ่นมาเป็นเวลาช้านาน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

2.1 ศึกษาความเป็นมาของประเพณี ไหลเรือไฟ ชาวตำบลสัมปอ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ

2.2 ศึกษาขั้นตอนการประกอบ พิธีกรรมประเพณีไหลเรือไฟของชาวตำบลสัมปอ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

3.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) หมายถึง กลุ่มที่มีความรู้ และเกี่ยวข้องกับ ประเพณี ไหลเรือไฟ ชาวตำบลสัมปอ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มบุคคล จำนวน 5 คน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู และปราชญ์ชาวบ้าน

3.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Perform Informant) หมายถึง กลุ่มประชาชนหรือ กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ และมีประสบการณ์โดยตรง จากการประกอบพิธีไหลเรือไฟ จำนวน 5 คน ได้แก่ กลุ่มช่างทำเรือไฟกลุ่มชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธี

3.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informant) หมายถึง บุคคลที่มีโอกาสได้รับชม และเกี่ยวข้องกับประเพณีไหลเรือไฟ จำนวน 5 คน ได้แก่ ประชาชนทั่วไป นักท่องเที่ยวทั่วไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยประเพณีไหลเรือไฟอำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิค วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) และการศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีเลือกกลุ่มบุคคลที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากคนในพื้นที่ศึกษา ตำบลสัมป่อย อำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ โดยพิจารณาตัวแทนของกลุ่มบุคคล ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informant)

หมายถึง กลุ่มที่มีความรู้และเกี่ยวข้องกับประเพณีไหลเรือไฟ ชาวตำบลสัมป่อย อำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มบุคคล จำนวน 5 คน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู และปราชญ์ชาวบ้าน

1.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Perform Informant)

หมายถึง กลุ่มประชาชนหรือกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ และมีประสบการณ์โดยตรงจากการประกอบพิธีไหลเรือไฟ จำนวน 5 คน ได้แก่ กลุ่มช่างทำเรือไฟกลุ่มชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธี

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informant)

หมายถึง บุคคลที่มีโอกาสได้รับชมและเกี่ยวข้องกับประเพณีไหลเรือไฟ จำนวน 5 คน ได้แก่ ประชาชนทั่วไป นักท่องเที่ยวทั่วไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อวิจัย คือ ผู้วิจัยได้เป็นผู้เก็บข้อมูลทั้งในการศึกษาจากเอกสาร การสังเกตและการสัมภาษณ์ รวมไปถึงการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่เป็นเอกสารจะประกอบไปด้วย กรอบการสัมภาษณ์

กรอบการสังเกตและกรอบขอบข่ายหรือประเด็นของการประชุมกลุ่มย่อย โดยผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่เป็นเอกสารเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามโดยใช้เทคนิควิธีการสังเกต สังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่ได้มีการหาคุณภาพของข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

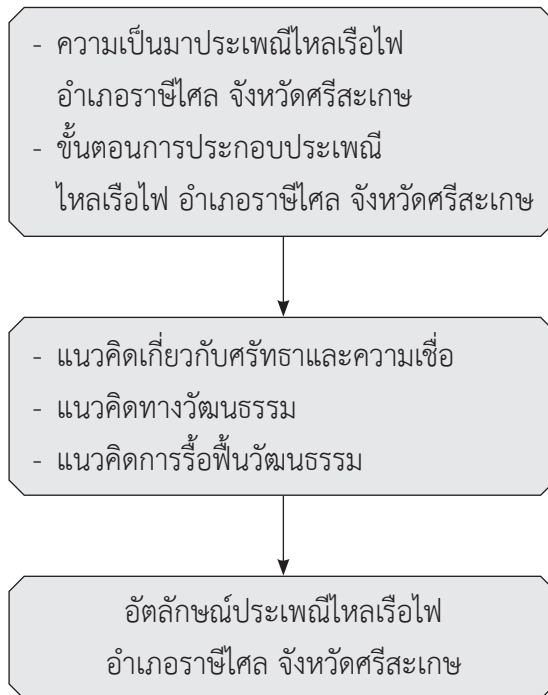
4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เรียงเรียงแบ่งกลุ่มจัดประเภทเพื่อให้เห็นองค์รวม และลักษณะเด่นของประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดกลุ่มวิเคราะห์ตามแนวคิดเกี่ยวกับศรัทธาและความเชื่อ แนวคิดทางวัฒนธรรม และแนวคิดการรื้อฟื้นวัฒนธรรมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

5. วิธีการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาอัตลักษณ์ประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ตำบลสัมปอเป็นตำบลหนึ่งในเขตพื้นที่อำเภอราชไศล ตั้งเดิมเป็นชุมชนที่เก่าแก่ ซึ่งเป็นชุมชนโบราณอีกชุมชนหนึ่งที่มีการตั้งชุมชนในปีจอ ซึ่งอยู่ในพ.ศ.2369ณ ขณะนั้น ปัจจุบันกลุ่มคนในชุมชนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ตามลำน้ำมูล กลุ่มนี้ได้มีการสืบเชื้อสายมาจากชาวเมืองเวียงจันทน์ นิยมประกอบอาชีพ

เกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกลุ่มชนพื้นเมืองนี้จะเป็นคนไทยเชื้อสายลาว มีการใช้ภาษาที่เป็นภาษาไทยและลาวผสมกัน (ไทยอีสาน) และกลุ่มที่ 2 เป็นผู้ที่ย้ายมาจากจังหวัดนครราชสีมาซึ่งคนกลุ่มนี้เรียกตนเองว่าคนไทยโคราช ภาษาที่ใช้คือภาษาโคราชทั้งสองชนกลุ่มนี้มีความเชื่อในเรื่องของวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามฮีตสิบสองคองสิบสี่เหมือนกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งในตำบลสัมปออำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ ได้มีการสืบทอดทางพิธีกรรมในแต่ละประเพณีมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน โดยที่เป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนและไม่เหมือนที่อื่นคือ ประเพณีไหลเรือไฟ

จากการศึกษาขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมประเพณีไหลเรือไฟของตำบลสัมปอพบว่า ประเพณีไหลเรือไฟของชาวตำบลสัมปออำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษเป็นพิธีกรรมที่ได้รับการสืบทอดจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมมาอย่างช้านาน มีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ในภาคอีสานจนเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน โดยขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมสามารถจำแนกได้ตามเวลา ดังนี้

ช่วงที่ 1 ช่วงเช้าของวันออกพรรษา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11) ชาวบ้านจะมีการทำบุญตักบาตรและฟังเทศน์ฟังธรรมในส่วนของบางกลุ่มจะทำต้นดอกผึ้งเพื่อถวายวัด บางกลุ่มมีการจัดทำต้นเงิน หรือในภาษาอีสานเรียกว่า “กันหลอน” แห่ไปรอบ ๆ หมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้ร่วมกันบริจาคทำบุญในงานบุญออกพรรษา ส่วนชาวบ้านที่เป็นผู้ชายจะรวมกลุ่มกันไปตัดไม้ไผ่เพื่อนำมาทำเรือไฟ สำหรับใช้ลอยในช่วงกลางคืน

ช่วงที่ 2 ช่วงเที่ยง-บ่ายของวันออกพรรษา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11) ชาวบ้านส่วนหนึ่งนำต้นดอกผึ้งที่ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว มาไว้ที่บริเวณวัด ชาวบ้านทยอยกันนำข้าวของที่จำเป็น อาทิ พริกแห้ง ข้าวสาร เกลือ เสื่อ หมอน เป็นต้น มาใส่ไว้ในต้นดอกผึ้งที่จัดไว้ในบริเวณวัด ส่วนชาวบ้านที่เป็นผู้ชายจะทำการแห่เรือไฟไปรอบ ๆ หมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้นำ เสื่อ หมอน และ “ข้าวเหนียวดำ ข้าวเหนียวแดง” มาใส่ลงในลำเรือ ตามคติความเชื่อที่ว่า “ข้าวเหนียวดำ ข้าวเหนียวแดง เปรียบเสมือน ความทุกข์ โศกโรคภัย ความเจ็บ ไข้ได้ป่วย นำมาสัมผัสกับร่างกายจากศีระะจรดปลายเท้า แล้วนำมาใส่ลงในเรือไฟ เพื่อฝากให้เรือไฟนำไปทิ้งในแม่น้ำ และเพื่อให้เกิดความความสุขในการดำเนินชีวิต”

ช่วงที่ 3 ช่วงเย็น-ค่ำ ของวันออกพรรษา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11) ชาวบ้านที่เป็นผู้ชาย นำเรือไฟไปที่ริมฝั่งแม่น้ำเพื่อทำการไหลเรือไฟ โดยในพิธีการไหลเรือไฟของชาวดำบลสัมปอ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ นั้น จะมีการ “เป่าสไนง์” ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ โดยการเป่าสไนง์นั้นจะเป่าเพื่อสร้างความบันเทิง ความสนุกสนาน รื่นเริง ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านสุนทรียะของมนุษย์ เป็นการผสมผสานทางศิลปวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว และกลุ่มชาติพันธุ์เยออย่างลงตัว และมีความหมายโดยนัยยะ คือเป็นการให้สัญญาณในการปล่อยเรือไฟในแต่ละลำ และในขั้นตอนสุดท้ายของพิธีไหลเรือไฟ จะมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่ง ที่เรียกว่า “ผีกินธง” ไปที่บริเวณสุดเวียงน้ำของหมู่บ้าน เพื่อรอเก็บข้าวของ

เครื่องใช้ที่ชาวบ้านใส่ลงไปในเรือไฟและนำกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมเฉพาะตนในที่สุด

ประเพณีไหลเรือไฟ ของชาวดำบลสัมปอ เป็นประเพณีที่ชาวบ้านประกอบขึ้นในฮีตบุญเข้าพรรษา (บุญเดือนแปด) สืบต่อกันเป็นมรดกทางภูมิปัญญา แม้ว่าในบางห้วงเวลากิจกรรมบางส่วน อาทิ การเป่าสไนง์ เหล่าผีกินธง จะถูกลดบทบาทลง หรือเลือนหายไปบ้างตามกาลเวลา ทว่าในปัจจุบันได้มีเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจ อนุรักษ์และหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญา ได้ทำการรื้อฟื้นและสืบทอดประเพณีไหลเรือไฟของชาวดำบลสัมปอเพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรม และป้องกันการเสื่อมสลายทางวัฒนธรรมอย่างมั่นคง

ภาพที่ 2 บรรยากาศการเผาเทียนเล่นไฟ
ของชาวดำบลสัมปอ อำเภอราชไศล
จังหวัดศรีสะเกษ

ที่มา : Mahongchai (2021)

ภาพที่ 3 บรรยากาการเตรียมไหลเรือไฟ
ของชาวตำบลส้มป่อย อำเภอราชไศล
จังหวัดศรีสะเกษ

ที่มา : Promdee (2021)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยและการศึกษา
อัตลักษณ์ประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราชไศล
จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ประเพณีไหลเรือไฟ
ของชาวตำบลส้มป่อย อำเภอราชไศล จังหวัด
ศรีสะเกษ เกิดขึ้นจากแรงศรัทธาตามความเชื่อ
ของคนในชุมชน เพื่อเป็นการขอขมา หรือในภาษา
อีสานเรียกว่า “สมมาน้ำ” และรำลึกถึงพระคุณ
ของพระแม่คงคา ตลอดจนถวายเป็นพุทธบูชา
และจุดมุ่งหมายสุดท้ายคือก่อให้เกิดความผาสุก
ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชนที่ได้รับการสืบทอด
จากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม
อันล้ำค่า ซึ่งสอดคล้องกับ Phrachonyanmuni
and Wongsard (2020, p. 102) ได้กล่าวถึง
คำว่า “ศรัทธา” และคำว่า “สัทธา” ซึ่งทั้งสองคำนี้
เหมือนกัน ออกเสียงเหมือนกันแต่มีรูปศัพท์ต่างกัน
มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลี และสันสกฤต หมายถึง

ความเชื่อ เป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจความนึกคิดของมนุษย์
โดยทั่วไปและสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมที่จะแสดงออก
นั่นคือ “ความเชื่อ” ที่เป็นแรงคลใจให้มนุษย์
มีพฤติกรรมต่าง ๆ อันจะนำไปสู่ จุดหมายหรือ
เป้าหมายต่อการดำรงชีวิตของบุคคลและสังคม
อย่างไร และการศึกษาขั้นตอนประกอบพิธีการ
ของประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราชไศล จังหวัด
ศรีสะเกษ พบว่า ประเพณีไหลเรือไฟ ของชาว
ตำบลส้มป่อย เป็นประเพณีที่ชาวบ้านประกอบขึ้น
ในฮีตบุญเข้าพรรษา (บุญเดือนแปด) สืบต่อกัน
เป็นมรดกทางภูมิปัญญา แม้ว่าในบางห้วงเวลา
กิจกรรมบางส่วน อาทิ การเป่าสไนน์ เหล่าผีกินธง
จะถูกลดบทบาทลง หรือเลือนหายไปบ้าง
ตามกาลเวลาว่าในปัจจุบันได้มีเยาวชนรุ่นใหม่
ที่มีความสนใจ รักษาและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรม
อันเป็นมรดกทางภูมิปัญญา ได้ทำการรื้อฟื้น
และสืบทอดประเพณีไหลเรือไฟของชาวตำบล
ส้มป่อย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งรากเหง้า
ทางศิลปวัฒนธรรมและป้องกันการเสื่อมสลาย
ทางวัฒนธรรมอย่างมั่นคง หากแต่ชนรุ่นหลัง
และผู้สืบทอดศิลปวัฒนธรรมประเพณีไหลเรือไฟ
มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจในบทบาท และคุณค่า
ของประเพณีไหลเรือไฟ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้
ซึ่งรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรม และป้องกันการ
เสื่อมสลายทางวัฒนธรรมอย่างมั่นคง สอดคล้อง
กับแนวคิดของ Thomas (1992, p. 215) กล่าวว่า
การรื้อฟื้นวัฒนธรรมก็คือ กระบวนการต่อยอด
ความแตกต่างเพื่อที่จะทำให้ตัวตนของ “พวกเรา”
และ “พวกเขา” มองเห็นได้ชัดเจน หรือกล่าวได้ว่า

การรื้อฟื้นวัฒนธรรม คือกระบวนการที่ทำให้ตัวตน
จับต้องและมองเห็นได้ (self-fashioning process)
และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Sreetarrung
(2006, p. 95) ได้ศึกษาประวัติความเป็นมา
และคุณค่าทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของวัด
ห้วยท่าว อำเภอเมือง จังหวัดเลย พบว่า คุณค่า
ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของวัดห้วยท่าว
ได้แก่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์คุณค่าทางประเพณี
ศาสนา ความเชื่อ คุณค่าทางศิลปะ คุณค่าทาง
ภาษาและวรรณกรรม และคุณค่าทางภูมิปัญญา
ซึ่งการนำแนวคิดทางวัฒนธรรมมาใช้ควบคู่กับ
แนวคิดอัตลักษณ์ จึงมีส่วนช่วยในการทำความเข้าใจ
ในองค์ประกอบ บทบาทและคุณค่า ตลอดจน
ส่งเสริมความภาคภูมิใจ ความสามัคคีในการอนุรักษ์
และสืบทอดประเพณีที่เกิดจากภูมิปัญญาอันเป็น
มรดกทางวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาชุมชนให้เจริญขึ้น
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องคำนึงถึงระบบ
ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งเป็นบทบาท
สำคัญต่อความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น ๆ เพื่อให้
ดำรงวิถีชีวิตที่คงเอกลักษณ์ไว้ไม่ให้เกิดเปลี่ยนแปลง
ไปอย่างรวดเร็วเกินไป

1.2 ควรถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จาก
การศึกษาประเพณีไหลเรือไฟ อำเภอราษีไศล จังหวัด
ศรีสะเกษ ให้แก่เยาวชนในชุมชนผู้ที่สามารถสืบทอด
และนำศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
ไปเผยแพร่โอกาสต่าง ๆ สู่สายตาของสาธารณชนสืบไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาศิลปะการแสดง
ที่แสดงถึงอัตลักษณ์อันดีงามของท้องถิ่นในลักษณะอื่น
เพิ่มเติม

REFERENCES

- Boonsong, K., Dhamabuttra, P., Pooripakdee, S., & Tungbenchasiriku, S. (2021). Strategic plan for integrated sustainable tourism development in Sisaket province. *Journal of MCU Social Science Review*, 10(2), 308-322.
- Phrachonyanmuni., & Wongsard, S. (2020). Buddhism and belief. *Journal of Palisueksabuddhaghosa Review*, 6(2), 99-115.
- Promdee, W. (2021). *Lai Rue Fai Festival* [Image]. Retrieved from <https://www.facebook.com/100001819522388/videos/pcb.6225817254155530/1006655073240821>. [2021, 15 Dec.]
- Mahongchai, O. (2021). *Lai Rue Fai Festival* [Image]. Retrieved from <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=4407274392654706&set=pb.100001165658842.-2207520000.&type=3>. [2021, 15 Dec.]

- Office of the National Cultural Commission Ministry of Education. (2008). **Thai life, Bhucha Pra-ya-Than**. (3rd ed.). Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand.
- Sreetarrung, K. (2005). **The cultural history of Loei: a case study of Wat Huay Hao Amphoe Muang Changwat Loei**. Master's of arts in Thai Study For Development, Loei Rajabhat University.
- Thomas, N. (1992). The Inversion of Tradition. **American Ethnologist**, 19(2), 213-232.
-